

Forbrydelsernes aarsaker.

Av riksadvokat KJERSCHOW i Oslo.

Daglig foretages der ogsaa inden vort faatallige folk handlinger, som av lovgivningen er belagt med straff (fengselsstraff eller bötestraff). Vort lands folkemengde er som bekjendt nu vel 2,600,000. Derav er ca. 850,000 straffumyndige, d. v. s. barn under 14 aar. De straffmyndiges antal er saaledes ca. 1,750,000, hvorfra dog gaar nogle tusen sindssyke og aandssvake.

Loven deler de straffbare handlinger (og undlatelser) i to store grupper. Den ene benevnes forbrydelser og omfatter de grovere arter av straffbare handlinger (mot liv, legemets integritet, sædelighet, ære, frihet, eiendom m. v.). Den anden gruppe er forseelserne, der er de mindre grove lovovertrædelser og hvorunder bl. a. henhører de fleste straffbare anstöt mot nærings-, sundhets-, og ordens-forbud og paabud.

I de 15 aar fra 1907 til 1921 er der indkommet til myndighetene aarlig fra ca. 22,000 (1907) til mellem 43,000 og 44,000 (höieste antal i 1918) anmeldelser om angivelige forbrydelser. Der har saaledes i disse aar fundet sted en fordobling av anmeldelsernes antal, samtidig som folkemengden i dette tidsrum alene er öket med ca. 300,000 individer. Imidlertid maa dette ikke opfattes som om der er skjedd en fordobling av forbrydelsene.

I de samme 15 aar er der av paatalemyndigheten aarlig anstillet fra vel 26,000 (i 1907) til vel 47,000 (i 1918)

etterforskninger. Her er saaledes ogsaa en fordobling tilstede.

Tiltalebeslutningernes aarlige antal i samme tidsrum har været fra vel 1300 til henimot 1900 (i 1921). Dette er saaledes en tilvekst paa henimot femti procent.

De straffeltes antal (heri indbefattet de, som har vedtat straffebøter for forbrydelser), har i dette tidsrum været aarlig fra ca. 3,000 til henimot 7,000 (for et enkelt aar, nemlig 1918, endog 8,000). Her er antallet saaledes mere end fordoblet. Naar de straffeltes antal er saa meget større end de tiltaltes, saa skyldes dette ikke alene den nevnte omstendighet, at i antallet av straffelte ogsaa indgaar de, som har vedtat bøter (uten tiltale), men ogsaa det forhold, at blandt de straffelte er tillike de, som i henhold til sin tilstaaelse er domfelt av forhørsretten (saaledes uten forutgaaende tiltale).

Kaster vi et blik ogsaa paa det billede, statistiken gir av forseelsernes hyppighet, møter vi selvfølgelig meget større tal. Saaledes var antallet av de for forseelser straffelte (heri indbefattet de, som vedtog bot) i ovennevnte tidsrum 1907—1921 aarlig fra mellem 41,000 og 42,000 (lavest i 1918) til ca. 76,000 (høiest i 1916).

De handlinger, som lovgivningen forbyr eller paabyr under straffetrusel, og som saaledes kan medføre straffansvar, danner en broget og uensartet samling av forhold. Mellem den forsettlige og overlagte berøvelse av et menneskes liv og undlatelsen av f. eks. aa feie fortouget, er en umaadelig forskjell. Mellem disse i ytterpunkterne værende forhold ligger en rekke handlinger av forskjellig graderet straffverdighet. Og dog har lovgivningerne belagt de fleste av disse høist uensartede og i etisk henseende saa ulikeverdige handlinger med samme straffarter, alene med en kvantitativ forskjell.¹⁾ De fleste av de straffbare

¹⁾ Jeg bortser her fra den forskjell med hensyn til de øvrige retsfølger forgaaelserne har og fra, at de mindste alene medfører bøter.

handlinger er ikke engang moralsk forkastelige. De er — som det er uttrykt — etisk indifferente og blir alene forkastelige, fordi loven forbyr eller paabyr dem under straffetrusel.

Den tanke aa la loven skape et mere merkbart skille mellem paa den ene side de grovere og etisk fordømmelige forhold og paa den anden side de straffbare forhold, som ingen forbindelse har med moralens krav, tør i fremtiden vinde større oppmerksomhet end for nærværende. Den fortjener sikkerlig overveielse.

Hvori mente nu lengst henfarnede tiders mennesker aa se aarsakerne til, at straffbare handlinger blev begaaet? Skjebnen, som med magt beherskede menneskene, bestemte uavvendelig deres gjøren og laden, og var saaledes kilden til alt godt og ondt. Dette var gamle tiders polyteistiske opfatning.

De monoteistiske religioners lære var, at guds vise og algode forutseenhet leder og bestemmer menneskenes handlinger. Intet i verden, smaat eller stort, skjer uten den almektige guds vilje. I himlen troner almagten, som avgjør alls og alles skjebne. Intet foregaar efter blind og hensynsløs nødvendighet, men efter de høiere magters beslutninger.

En ond aand, det godes og edles fiende, har tat forbryderens sjel i besiddelse. Den onde dæmon er aarsaken til alle forbrydelser.

Er nu den sistnevnte mening om forbrydelsens aarsak ukjendt i vore dager? Om den end ikke gir sig nysnevnte uttrykk, er dog den opfatning jevnlig aa høre, at det er de onde mennesker, som begaar forbrydelserne.

Med denne opfatning sammenhenger den raadende anskuelse, hvorpaa vore straffelover er bygget, at en guddommelig verdensorden for all tid vel har bestemt grundtrekkene for all sædelig (etisk) handlemaate, men at mennesket paa grunn av dets særlige organisation, dets fra alle andre skabninger forskjellige sjælelige egenskaper er istand

til aa skjelne og til frit efter sin egen vilje aa velge mellem godt og ondt. Mennesket er saaledes sin skjebnes skaper. Vil det gjøre det onde, kan det det efter sin fri vilje. Derfor er mennesket ansvarlig for sine handlinger. Forbrydelsens væsen og forbryderens skyld søkes deri, at mennesket lar sine slette drifter og egenskaper lede dets handlinger istedetfor aa bekjempe og beherske de slette indskydelser, hvilket det staar i dets magt aa gjøre. Alene naar dets frie vilje er utelukket, er dets ansvar ophevet.

Den strafferetlige teori, som er blitt benevnt den klassiske strafferettsskole, har saaledes i virkeligheten ikke opkastet det videnskapelige spørsmål efter forbrydelsens aarsaker. Den har nøiet sig med den forklaring, at forbrydelsen har sit utspring i et daarligt sindelag eller en daarlig karakter. Naar et vredagtigt menneske begaar en straffbar voldshandling, angives grunden aa være dets vredagtige, mot medmennesker fiendtlige sindelag. Naar en vellystning begaar en usedelig handling, angives aarsaken hertil aa være hans usedelige karakter. Dermed stillede denne skole sig tilfreds. Den stillede ikke det videre spørsmål: Hvorfor er angjeldende menneske et vredagtigt eller usedeligt menneske?

I tidernes løp opkom derhos en teori, som ikke kan anerkjende, at de menneskelige handlinger, og saaledes heller ikke forbrydelserne, skyldes en fri vilje. Denne teori, som i vore dage vel har flertallet av videnskapens menn paa sin side, hevder, at viljesfrihet strider mot den menneskelige erkjendelses love. Alt hvad der foregaar i verden skyldes en aarsak. Uten aarsak ingen virkning. Der gives ingen begivenhet, ingen handling, som ikke er aa føre tilbake til en aarsak. Aarsakssammenhengen er lovmessig. Der er da ingen grunn til aa anta, at menneskets viljesliv danner nogen undtagelse fra denne lov, saaledes at det skulde være helt uavhengig av den ellers alt beherskende naturlov. Menneskelig handling er psykisk foraarsaket, og har saaledes sin aarsak i eller er motiveret

av forestillinger. Hver menneskelig handling er det nødvendige resultat av flere motivers indvirken paa en bestemt karakter. Men mennesket er ikke istand til klart aa kunne overse sin handlings opkomst i hele dens forløp. Et stort antal motiver indvirker saaledes paa os, uten at vi kjender dem eller er opmerksom paa dem.

Denne teori, som er blitt benevnt den deterministiske i motsetning til den frie viljes teori (den indeterministiske) har ført til en nærmere granskning av de aarsaker, de forhold og omstendigheter, som fører menneskene til aa begaa forbrydelser. Skyldes ikke disse menneskets suveræne valgfrihet, men aarsaksbestemte motiver, saa maa disse aarsaker kunne paavises.

Denne videnskabelige opfatning angaaende kriminalitetens aarsaker (dens etiologi) hevder, at disse er aa finde i tre grupper av forhold, nemlig i forbryderens karakter, i de samfunnsforhold (det miljø), hvori han lever, og i visse fysiske forhold, der over sin indflydelse paa ham. Om betydningen av disse tre grupper har der raadet og raader der tildels fremdeles meningsforskjell. Nogle mener, at karakteregenskapene (de saakaldt endogene aarsaker) spiller den største rolle, andre at det er samfunnsforholdene (de sociale aarsaker), som har overvekten. De fleste er vel nutildags enige om, at det er vanskelig aa avgjøre, hvilke av disse aarsaker er de overveiende.

Videstgaaende i retning av aa legge hovedvekten paa de endogene (individuelle) aarsaker har den bekjendte italienske videnskapsmann *Cesare Lombroso* været. Han skapte paa sin teori den saakaldte antropologiske skole. Hans paa omfattende videnskapelig granskning byggede paastand var, at forbryderen er født som saadan. Forbryderen er en speciel mennesketype, en varietet av den almindelige. Denne fødte forbryder kjendetegnes ved bestemte legemlige og sjælelige merker. Særlig findes de legemlige merker i hjerneskallens og ansiktets formning og de aandelige i hang til tatoveringer, i sprogdannelser, i gemyts-

karakter- og forstandsciendommeligheter. *Lombrosos* hypotese var saaledes den, at alle ekte forbrydere viser en bestemt, kausalt sammenhengende kjede av legemlige og sjælelige, paaviselige kjendetegn, som med nødvendighet gjør individet til forbryder, aldeles uavhengig av alle sociale eller individuelle livsvilkaar forøvrig. *Lombroso* bestred dog ikke, at der er forbrydere — affekt- og leilighets-, som ikke er fødte forbrydere. Men han hevdet, at de fødte forbrydere utgjør minst 35 à 40 procent av alle forbrydere. Den *Lombrosianske* retning vandt til en begyndelse en forholdsvis betydelig tilslutning. Men efterhaanden mødte den mere og mere motstand, og i en rekke videnskapelige verker er dens uholdbarhet paavist. Det er bl. a. godtgjort, at de saakaldte »karakteristiske« kjendetegn paa forbrydernes hjerneskaller ikke er betegnende for dem, men findes i stor utstrekning ogsaa hos andre.

Om man end saaledes har tat avstand fra *Lombrosos* teorier, erkjender man dog, at disse har hat sine fortjenester. Gives der end ikke nogen født forbryder eller utgjør forbryderne end ingen felles antropologisk type, saa er det dog en kjendsgjerning, at talrike forbrydere viser de psykiatrisk bekjendte kjendemerker paa legemlig og aandelig degenerasjon. Og denne menes i de fleste tilfeller aa bero paa arvelig belastning. Degenerasjonen bestaar i alle tilfeller i en neuropatisk tilstand, i en svekkelse av centralnervesystemets motstandskraft, hvorved tanken, følelsen og viljen sykkelig endres og sjælelivets likevekt forstyrres. Fra dette synspunkt forsvinder den »fødte« forbryder og ledder sig ind i den degenererte mennesketype.

Den mest utbredte av den nyere tids teorier er imidlertid den, der benevnes den kriminal-sociologiske. I motsetning til den *Lombrosianske* retning ser denne sociologiske retning i samfundsforholdene den dypeste grund til de straffbare handlinger. Da denne videnskapelige skoles opfatning er den, at viktigere end menneskets egenart som kriminalitetens kilde er de mennesket omgivende

sociale forhold, saa maa i første rekke disse være gjenstand for undersøkelse. Dennes metode maa være den naturvidenskapelige, nemlig systematiske masseiagttagelser (statistiken), forberedt, prøvet og fullstendiggjort ved en videnskapelig eksakt iagttagelse av de enkelte tilfeller.

Ifølge denne retning er følgelig forbrydelsen et produkt av særlig de forbryderen omgivende samfunnsforhold og derhos av hans individualitet i gjerningsøyeblikket. Det er saaledes to hovedfaktorer, av hvis samvirken forbrydelsen fremgaar, nemlig først og fremst det ydre miljø, som omgir og indvirker paa forbryderen i handlingens stund. Blandt disse ydre omstendigheter skjernes igjen mellom de sociale og de kosmiske (fysiske), saasom klima, aarstid, jordbundsbeskaffenheten m. v. Den anden faktor er som nevnt den individuelle, d. v. s. gjerningsmannens medfødte eller erhvervede eiendommelighet, for hvilken arvelighetens lov spiller en skjebnesvanger rolle.

Forbrydelsen er ifølge denne opfatning vesentlig et sosialt aarsaksbestemt fenomen. Ikke i forbryderens fri vilje, men særlig i de ham fra fødselen omgivende forhold ligger forbrydelsens rot.

De motiver, som driver mennesket til forbrydelse, er dannet av dets omgivelser, familie, undervisning, økonomiske, sociale og etnologiske forhold og av arvede anlegg, alt sammen omstendigheter, som det enkelte menneske ikke eier evnen til frit aa danne efter eget ønske. Hvorfor paavirkes det ene menneskes tanker fortrinsvis av etisk gode, altruistiske forestillinger, mens saadanne forestillinger lar det annet menneske uberørt? Svaret menes alene aa kunne bestaa i en henvisning til vedkommendes omgivelser og naturlige anlegg.

Heller ikke karakterens utvikling er et produkt av den »fri vilje«. Om man mener, at en mangelfull organisme eller en forfeilet utdannelse har den vesentligste andel i et menneskes karakterutvikling, er i heromhand-

lede henseende betydningsløst, da karakterdannelsen ikke er underkastet menneskets fri vilje.

Saaledes er i en sum indholdet av denne doktrin.

Kan det nu paavises, at de menneskene omgivende forhold for en større eller mindre del er aarsak eller medvirker til forbrydelsen? Og i bekreftende tilfelle at denne medvirkning har en lovmessig karakter? Det mulige bevis for, at saa er tilfellet, maa i tilfelle kriminalstatistiken levere ved hjelp av sine systematiske masseiagttagelser, forsaavidt den tar sikte bl. a. paa aa søke klarlagt den mulige sammenheng mellem samfunnsforholdene og kriminaliteten. I ikke ringe utstrekning er saa skjedd i de forskjellige civiliserte lande. Særlig gjelder dette de større samfund. Men kriminalstatistikens undersøkelser angaaende de ydre omstendigheter, som betinger forbrydelsernes tilblivelse og deres bearbeidelse av indhentet materiale, lar endnu adskilligt tilbake aa ønske. Man gaar vel ikke kriminalstatistiken for nær, naar man betegner dens heromhandlede betydningsfulle opgave som for en stor del værende endnu i sin vorden. Dette gjelder ogsaa vor egen kriminalstatistik, som hittil ikke har raadet over saadanne midler, at den har formaaet aa trenge dypere ind i opgaven. Det vilde være ønskeligt, at den snarest mulig kunde bli satt istand til aa yde sit bidrag til løsning av et for alle menneskelige samfund saa dypt indgripende spørsmål som det om de faktorer, der betinger eller er medbestemmende for kriminaliteten. Opgavens løsning blir først betryggende og sikker, naar den bygges paa det bredest mulige grundlag, d. v. s. paa internasjonalt materiale.

Uten kriminalstatistikens bistand vil spørsmålenes besvarelse alene kunne gives paa grundlag av mere almindelige betraktninger. Kriminalstatistiken skal tjene det samme formaal likeoverfor kriminaliteten som etterretnings-tjenesten i krigen. Likesom denne siste bringer opplysninger om fiendens antall, hjelpemidler, stilling og operationer m. v., saaledes skal kriminalstatistiken skaffe op-

lysninger om kriminalitetens — denne de menneskelige samfunds felles fiendes — utbredelse, fordeling og aarsaker. Uten tilstrekkelig kjendskap til de omstendigheter og forhold, som foraarsaker eller medvirker til aa foraarsake forbrydelser, famler man iblinde efter de midler, ved hvis hjelp man virksomst skal kunne bekjempe forbryderlandet. Uten en mest mulig fullkommen kriminalstatistik ingen formaalstjenlig kriminalpolitikk. Hermed menes — som det mest eksakt er uttrykt — det systematiske indbegrep av de paa en videnskapelig undersøkelse av forbrydelsernes aarsaker og straffemidlernes virkninger støttede grundsetninger, efter hvilke staten ved hjelp av straff og dermed beslektede midler har aa føre kampen mot forbrydelsene.

Forinden statistikens paa dette punkt noget knappe materiale og for tiden mere eller mindre sikre resultater nevnes, tør det være av betydning for besvarelsen av spørsmålet om samfundsforholdene som medvirkende aarsak til forbrydelser aa ha for øie den kjendsgjærning, at overalt i de menneskelige samfund foregaar der periodiske svingninger i antallet av forbrydelser. Det ene aar er antallet forholdsvis lavt, og maaskje holder dette antal sig i nogle aar. Men saa gaar antallet pludselig eller successivt sterkt op, for saa om kortere eller lengere tid igjen aa synke. Og disse svingninger finder sted uten at der er foregaaet nogen nevneverdig op- eller nedgang i folketallet eller i straffelovenes antal. De forskjellige lande opviser ikke altid til samme tid op- og nedadgaende antal forbrydelser. Nu og da er endog kriminaliteten i et land avtagende paa samme tid som den i nabolandet er tiltagende.

Av disse periodiske svingninger sees derhos, at det ikke er alle forbrydelsesformer, som samtidig fremkalder op- eller nedgangen. Nu og da kan det særlig være eiendomsindgrebene, som tiltar eller avtar sterkt. Til andre tider skyldes kriminalitetens op- og nedgang voldshandlingene o. s. v.

At disse svingninger ikke vesentlig kan tilskrives den omstendighet, at vedkommende lands befolkning har været mere moralsk det ene aar end det andet, er man vel overalt enig om. Et folks moralske standpunkt svaier ikke frem og tilbake med kort tids mellemrum. Det synes saaledes ikke aa være de antropologiske, de individuelle faktorer, som vesentlig betinger disse periodiske svingninger, men derimot de sociale, og av disse da særlig de økonomiske. Hermed nektes ikke, at ogsaa de individuelle faktorer kan øve en viss indflydelse, men den er i ethvertfall av underordnet betydning. Derhos er ofte de individuelle faktorer igjen tilbakevirkninger av sociale faktorer.

Enhver vet — uten kriminalstatistikens veiledning — at det største antal lovovertredere, saavel hos os som andetsteds, findes inden de samfundslag, som kjemper for tilværelsen ofte under de vanskeligste vilkaar. Den sterkeste kriminalitet kommer tilsyne blandt de mennesker, som i alleregentligste forstand lever fra haand til mund, hvis økonomiske kaar er saadanne, at det mindste erhvervsuheld stiller dem likeoverfor savn og nød, der svekker krefterne og motstandskraften i en grad, som samfundets bedre stillede ofte intet virkelig kjendskap har til eller forstaar. Den største procent lovovertredere hører hjemme blandt dem, som bor paa samfundets skyggeside. Og hvorfor? Er det fordi disse mennesker er slettere mennesker end deres socialt og økonomisk lykkeligere stillede brødre og søstre? Visselig ikke. Der finnes utvivlsomt blandt disse sidste mange, hvis karakter ligger lavere end forbrydernes, men som dog ikke kommer til aa dele disses skjæbne, fordi gunstige sociale og økonomiske forhold fra vuggen til graven redder dem for fallet, betar de for saadant fall motiverende tanker deres kraft eller maaskje overhodet ikke fremkaller dem.

Hvor mange procent av vore forbrydere vilde ha været utenfor denne kategori, om et godt hjem, en systematisk opdragelse, en betrygget økonomisk og socialt ettertraktet

stilling hadde været deres skjæbnelod? Talmessigt svar kan selvfølgelig ikke gives. Men svaret er i og for sig neppe tvilsomt. Mange procent vilde være blitt skaanet for den vanskjæbne aa maatte vandre i fengslet og gaa ut igjen derfra som for livet stemplede mennesker.

Og kaster vi et blik særlig paa de aldersklasser, hvorfra kriminalitetens rekruter kommer, de unge — de som er blitt kaldet et folks »levende nationalformue«, hvilket overveldende indtryk faar vi ikke da av, hvorledes de sociale forhold skaper skjæbner. Et fattigt hjem — nu og da tillike et daarligt hjem — er ofte helt uskikket til aa verne de unge og holde de daglige fristelser saavidt fjernt fra deres vei. Gaten blir de unges ikke alene tumleplass, men ogsaa deres opdrager. Og frukten av saadan opdragelse ser vi daglig. Forbryderarmeen rekruteres jevnt og sikkert.

Vi behøver alene et uhildet blik for aa indse samfunnsforholdenes evne til aa producere forbrydere. Statistiken kunde forsaavidt være overflødig. Men dens resultater har dog sin store interesse. De kan vise kriminalitetens, saa aa si, ømfindtlige avhengighet av de ydre omstendigheter, hvorunder menneskene lever og maa leve.

Av samfunnsforholdene er det, som allerede antydnet, de økonomiske forhold, som ikke mindst betinger kriminalitet. Med økonomisk trange og knepne livsvilkaar følger saa mange omstendigheter, der vanskeliggjør kampen for tilværelsen, og som er egnet til paa den ene side aa mangfoldiggjøre fristelserne til ved retsstridige midler aa overvinde livskampens vanskeligheter og paa den anden side til aa svekke den fysiske og sjælelige motstandskraft. Men er dette saa, maa vel ogsaa fluktuationerne i de økonomiske forhold, hvorunder menneskene lever, ha indflydelse paa kriminalitetens op- og nedgang, naar disse endringer i økonomien er av nogen varighet. Med andre ord: Tiltar kriminaliteten, naar et menneskelig samfunns

økonomiske vilkaar forværres, naar tiderne blir, hvad man i almindelighet kalder »daarlige«, og omvendt?

La os se, hvad større samfunds kriminalstatistik svarer til dette spørmaal.

Den tyske statistik viser f. eks. for tyveri en paafaldende veksling i denne forbrydelses forekomst. Saaledes oversteg antallet av tyvsdomme i 1892 de tilsvarende domme i 1888 med mellem 28,000 og 29,000. I løpet av disse fire aars tid kunde — som det er blitt fremholdt — umulig henimot 30,000 mennesker fra forut aa ha været ærlige endre sit forhold til straffeloven saa totalt, om ikke ydre omstendigheter hadde været aarsaken. Og end mere iøinefaldende er den pludselige forandring til det bedre, som følgende aar kom tilsyne, idet da alene omkring halvdelen saa mange personer, nemlig ca. 15,000, begik tyverier.

Hvorpaa berodde disse vekslinger?

Jeg laaner svaret fra en av de videnskapsmenn, som har syslet med dette spørmaal, og hvis uttalelser i kort-het kan gjengives saaledes:

Tyveri er aa bemektige sig andres ejendele, som av en eller anden grunn vekker begjærighet. Den hvis materielle forhold tillater ham aa tilfredsstille hvert ønske, kommer neppe til aa falle for fristelsen til aa forgripe sig paa andres eiendele. Men vel den fattige, som i tider, hvor nød og fordyrelse raader, lider brist paa alt. En stor del av befolkningen lever i almindelighet under saadanne kaar, at om disse kun for en ringe del forverres, saa svikter deres evne til aa tilfredsstille de mest elementære behov. Hver fordyrelse gir sig for disse mennesker tilkjende i vanskeligere livsvilkaar, som blir desto mere følelige, jo nærmere de staar eksistensminimumet. Hungeren og nøden kan rokke aldrig saa faste grundsetninger. Adskillige forsøk paa statistisk aa bevise riktigheten herav har været gjort. Saaledes viste en jevnførelse mellem ejendomsindgrep og kornpriserne i bayersk omraade, at i perioden 1835—1861 fulgtes en fordyrelse av kornprisen

paa ca. 6 pfennig av en stigning av antallet av tyverier, mens paa den anden side nedgang i kornprisen fulgtes av en tilsvarende nedgang i tyveriernes antal. Linierne i den paa grundlag av denne bayerske statistik utarbeidede grafiske fremstilling for kornprisernes og eiendomsindgrepenes stigen og synken falder i den grad sammen, at med hver »Sechser«, hvormed prisen steg, steg antallet av tyverier med en viss procent paa 100,000 indvaanere, mens paa den anden side prisens fall med en »Sechser« bragte tyveriernes antal ned med en tilsvarende procent pr. nevnte indvaanerantal. Derimot viser den linje, som angir antallene av forbrydelser mot person (legemsfornærmelser, voldtekt m. v.) netop det motsatte forhold. Enhver nedgang i kornprisene motsvarer en stigning i disse forbrydelsers antal, og enhver stigning av kornprisen en nedgang av de samme forbrydelser.

Forutsetningen for saadan jevnførelse er, at kornprisene kan anvendes som maalestok ved bedømmelsen av de økonomiske forhold for et givet tidsrum. Dette har vistnok tidligere været en riktig forutsetning. I vore dage har kornprisene ikke lengere denne avgjørende betydning. Denne er nu under det sterkt utviklede omsetningsliv ialfall betydelig forringet. Det er i nutiden mere hele den økonomiske stilling, som faar avgjørende indflydelse paa kriminaliteten. I økonomisk gode tider økes lønningerne, hvorved større midler stilles til raadighet for indkjøp av næringsmidler m. v. Disse lønstigninger kan — som allerede antydnet — endog opveie følgerne av prisforhøielser. Man regner derfor nu med alle de momenter, som betinger den økonomiske stilling, saaledes ogsaa med industriens tilstand og priserne paa livsfornødenheter. Et par paa disse faktorer byggede sammenligninger for aarene 1875—1885 og 1880—1888 viste en betydelig paralellisme mellem de økonomiske forhold og eiendomsindgrepenes.

Imidlertid fastholdes fremdeles fra andet hold den opfatning, at der er en nær forbindelse mellem vekslin-

gerne i brødprisene og tyveriernes antal. Dog er det ikke prisens absolute højde, som er avgjørende, men alene dens stigning og nedgang. Saaledes øvede en høj kornpris i aarene 1880 og 1881 først sin indflydelse paa ejendomsindgrebene i 1882. Det samme forhold kom tilsyne ogsaa de følgende aar. Høieste og laveste punkt paa kurvene for kornprisen og tyveriene sammenfaller ikke. Kornprisens virkninger indtræder først følgende aar. Dette har delvis en ydre aarsak. En stor del av de i de første vintermaaneder forøvede tyverier paadømmes først det følgende aar. Da statistiken i almindelighed ikke registrerer forbrydelserne i det aar de begaaes, men det aar de paadømmes, blir disse forbrydelser belastet det følgende aars statistik. Forholdet er ogsaa forklaret derav, at detaljprisene ikke umiddelbart følger engrossprisene. Om prisen paa korn faller, kan dette ikke straks opheve en bestaaende økonomisk nød, like saa lidt som en prisopgang øieblikkelig fremkalder en almindelig social kalamitet.

Men ogsaa de som holder paa brødprisen som faktor, erkjender selvfølgelig, at ikke den alene er bestemmende, og at den i fremtiden nok vil tape i betydning ved siden av andre økonomiske faktorer.

Det synes i ethvertfall godtgjort ved statistiske opgaver saavel fra Tyskland som fra Frankrike og Italien, at i løpet av 20 aar har tyveriene og brødprisene kun to ganger gjort smaa avvikelser fra den regelbundne parallelisme i deres resp. stigning og synken.

Ogsaa underslagsforbrydelsernes antal varierer med de økonomiske forhold i de menneskelige samfund, om end i mindre utpreget likhetsgrad. Er det ikke dette vi oplever i disse tider? Saa aa si hver dag opdages underslag inden den private forretningsverden og inden statens og kommunernes tjenestemandsbestand. Statistiken vil sikkerlig komme til aa opvise et betragteligt større antal underslag av betroede midler i de allersiste aar end i de tidligere. Grunden hertil kan neppe være nogen væsentlig annen

end den sterke overgang fra krigstidens rike tilgang paa vellønnede stillinger til nutidens sterke reduksjoner i inkomster i forbindelse med den tilvante høiere levestandard. I de »gode« tider vokser kravene til bopel, klær, mat, fornøielser m. v. Naar saa de daarlige tider kommer — enten i form av avtagende lønninger eller stigende priser — saa er trangten og vanen til aa bibeholde det nivaa av velvære, som er naaet, for sterk, og da behovene ikke lengere kan tilfredsstilles ad legitim vei, saa skjer det nu ad ulovlig vei.

Det er saaledes ikke saa meget savnet av det relativt nødvendige, men mangel paa evnen til aa avstaa fra de i de gode tider tilvante livsvaner, som medfører faren for fall. Og denne fare har vist sig aa være størst for de unge. Deres inkomster er relativt bedre end de eldres, da kun et faatal av dem har forsørgelsesbyrde. De venter sig derfor mere til nydelsesmidler og blir sterkere avhengig av disse.

Ogsaa i Belgien har man gjennom sammenlignende statistiske opgaver paavist den nære forbindelse mellem de økonomiske kriser og kriminaliteten. I aarene 1845—47 blev høsten mislykket, samtidig som der indtraadte vanskeligheter for visse industrielle næringsgrene. Kriminaliteten steg derpaa til en høide i 1847, som senere i aarhundredet ikke blev naaet. I aarene efter 1847, da de økonomiske vanskeligheter efterhaanden overvandt, sank forbrydelsernes antal jevnt ned til vanligt nivaa. Saaledes raadede der stabilitet i forbrydelsernes antal i tidsrummet 1853—1873. Da indtraadte der i 1873 atter økonomisk krak med derav følgende lønsnedgang m. v., og straks begyndte kriminaliteten igjen aa tilta, og steg fra 1873 til 1889 til det dobbelte. Den belgiske videnskapsmann, som har leveret de statistiske tabeller og diagrammer, der viser disse fluktuasjoner, avslutter sin utredning med den setning: Jo regelmæssigere og konstantere velstandsbevægelsen er, desto mindre talrig er forbrydelsen.

At særlig brødpriserne, naar de gaar sterkt op eller ned, øver indflydelse paa visse forbrydelsesarters tilvekst eller avtagen, vil lettere forstaaes, naar man har for øie, at brødforbruget er meget stort blandt de økonomisk slettest stillede befolkningslag. Efter en for en av Europas største folk anstillet beregning skulde for arbejderhusholdninger mere end en sjettedel av aarsindtekterne medgaa til kjøp av dette næringsmiddel.

Det er nu og da blitt hevdet, ogsaa her hos os, at gode tider og lav kriminalitet, og omvendt daarlige tider og høi kriminalitet ikke altid følges ad. Man har ment aa paavise, at med rikeligere tilgang paa inkomster har i alfall antallet av visse forbrydelser tiltat. Det tør heller ikke nektes, at der nu og da har fundet saadanne avvikelser sted. Men disse har alene hatt en midlertidig betydning og skyldes mere tilfeldige omstendigheter, likesom de ogsaa kan være overgangsfenomener. I det lange løp vil hovedregelen visselig være den, at visse forbrydelser tiltar i antal med svindende indtekter eller — hvad der forsaaavidt er det samme — med varefordyrrelserne.

En følge av forværrede økonomiske omstendigheter inden den store almenhet er indskrenkning i boligforholdene. Menneskene maa nøie sig med ferre beboelsesrum end tidligere. Flere personer end sanitære og moralske krav tilsiger nødsages til aa benytte felles rum. Herav fremgaar friksjoner og kollisioner, som under normale og forsvarlige beboelsesforhold vilde være undgaet og som fører ind paa straffbare veier. Ærekrenkelserne, legemsfornermelserne og — hvad værre er — sedelighetsforbrydelserne tiltar i antal. Og den moralske smitte naar ikke mindst de unge, der som følge derav tilfører forbryderarmeen nye kræfter.

Vi har nylig oplevet finans-, handels- og industrikriser, tilstande, som endnu vedvarer. For vore øine har vi saa aa si daglig hat disse forholds indflydelse paa kriminali-

teten. Denne indflydelse er kommet tilsyne ogsaa der, hvor kriminaliteten under normale omstendigheter har mindst fotfeste.

Den betydelige forskjel, der er mellem forholdene i by og paa land, influerer paa kriminaliteten. Landsens enklere og mere gjennemsiktige forhold danner ikke en saa gunstig grobund for straffbare handlinger som byernes mere brogede liv, større menneskeansamlinger paa forholdsvis sterkt begrenset omraade i forbindelse med derav følgende rikligere anledninger og større fristelser til forbrydelser. Overalt i den civiliserte verden er antallet av forbrydelser i byerne større end i bygdene. Saa ogsaa hos os. Mens saaledes i 1920 den tilstedeværende folkemengde i vore byer og bygder var henholdsvis 792,846 og 1,839,292, var antallet av de for forbrydelser straffelte i samme aar 1850 i byene, men alene 1224 i bygdene. Antallet av de i 1920 for forseelser straffede var i byene 44,504 og i bygdene 13,067. Uaktet landdistriktenes folketall er mere end dobbelt saa stort som byenes, er saaledes antallet av straffelte her meget større end i bygdene.

I Italien forholder by- og landbefolkningen sig som 32 til 68, mens de i kriminell henseende nærmer sig hinanden. I Frankrike, hvor antallet forbrydelser er angitt aa skulle være like stort i landdistriktene og i byene, utgjør dog disse sistes folkemengde blott 30 % av hele indvaanerantallet. I Tyskland kom paa 100,000 straffmyndige (d. v. s. personer over 12 aar) i de store byer og kommuner med mere end 20,000 indvaanere vel 134 straffede, men i de dertil hørende landsbygder alene vel 96.

Blandt de sociale faktorer, der har indflydelse paa kriminaliteten, synes ogsaa aa være livsstillingene (yrket). Ofte bestemmes disse av personens intellektuelle forutsetninger og tilbøieligheter. Visse stillinger krever en høiere grad av legemlig kraft og en robustere natur end de fleste andre. De, der beklær saadanne stillinger, for-

faller oftere end andre til forbrydelser av voldsom og raa art.

Ikke mindre kjendt er det faktum, at inden visse fag kommer en særegen art seksuelle forgaaelser relativt hyppig tilsyne. Her synes forøvrig individuelle abnorme anlegg, der har skapt en tilbøielighet for de mere »feminine fag«, hvortil her siktes, aa ha spillet en rolle.

Den kriminelle statistik gir forøvrig forholdsvis sparsomme bidrag til belysning av denne faktor. Derhos byr inndelingen av erhvervsgrenene visse vanskeligheter. Der vil lettelig komme ind under en mere generelt avfattet erhvervsgruppe erhverv, som ikke naturlig hører sammen. Efter gjennemsnit for aarene 1904, 1905 og 1906 kom i det tyske rike følgende antal for forbrydelser (Verbrechen und Vergehen) straffelte paa hver 100,000 straffmyndige (over 12 aar): I landbonæringen 2,172 (derav »selvstendige« 751, arbeidere 1,421), i industrien 3,574 (derav »selvstendige« 1,229, arbeidere 2,345), i handel og omsetning 4,979 (derav »selvstendige« 2,753, arbeidere 2,226), tjenestetyende 528, i offentlig tjeneste 793. For 1908 var tallene for de samme erhvervsgrener henholdsvis 926, 2,070, 2,777, 618 og 682 (offentlig tjeneste, derunder ogsaa lærere og leger).

En for aaret 1899 opgjort tysk statistik for enkelte spesielle erhvervsgrener viser for hver 10,000 følgende: For de høiere justistjenestemenn kun 3,5, for lærere 29,5, for sakføfere 56, leger 70 og studenter 81. Det høie tal for studenterne tilskrives deres ungdom og letsindighet.

Overalt viser huslig tjenestetyende en meget lav kriminalitet, særlig forsaavidt angaar andre forbrydelser end tyveri. Dette tilskrives deres forholdsvis betryggede økonomiske stilling. Naar den forbrydelse, tjenestetyende hyppigst begaar, er tyveri, maa aarsaken hertil være den lette anledning og nærliggende fristelse til aa ta til sig sine husbondsfolks og medtjeneres gjenstande.

Race og religion tilskrives ogsaa evnen til aa influere paa kriminaliteten. Hos os savner vi dog materiale

til bedømmelse herav. Religionsforskjellen i vort land spiller derhos en underordnet rolle. Det samme maa siges aa være tilfellet med racespørsmålet. Herom har man i de større europæiske samfund tildels søkt ad statistisk vei aa naa frem til paalideligere resultater. Men forskjellige omstendigheter har gjort disse undersøkelser mindre paalidelige, saaledes at man vel neppe kan paastaa noget sikkert. Men at racen og religionen har en viss indflydelse paa kriminaliteten, kan neppe bestrides.

Forøvrig maa vel racen rettest henføres under de individuelle aarsaker.

Til de sociale tilstande, som betinger kriminalitetens bevægelser, maa ogsaa regnes samfundets politiske for-eteelser. Politiske forstyrrelser, overdrivelser og ensidigheter fører til forøkelse av forbrydelserne. De skranker, som samfundet i den bestaaende rettsordens interesse setter sine medlemmer, blir i urolige og tilspissede politiske tider hyppigere og sterkere gjennombrudte. Man behøver ikke aa søke til de store revolutionære bevegelser for aa hente beviserne herfor. Ogsaa vi selv har den for vore øine her hjemme.

Da samfundsforholdene saaledes synes aa ha en mere eller mindre bestemmende indflydelse paa kriminaliteter, har man som følge herav opkastet det spørsmåal, om hvilken forbindelse der er mellem civilisationen og forbryderondet. Da civilisation betegner de menneskelige samfunds fremadskridende utvikling, altsaa bl. a. en bedring av samfundenes og dermed ogsaa samfundsmedlemmernes livsvilkaar, saa skulde civilisationens fremskritt bety kriminalitetens tilbakegang. Men saa er ikke tilfellet, hvis man med »kriminalitetens tilbakegang« mener en talmessig reduktion av forbrydelserne. Hvad civilisationen har magtet i heromhandlede henseende er vel i det vesentlige aa mildne kriminalitetens former. Denne indflydelse er ogsaa blitt uttrykt i de ord, at menneskenes utvikling fører til en avsvækkelse av den kriminelle virus (gift), som

følge av den stadig paagaende process, gjennom hvilken menneskeheten utstøter de eldste elementer av sin dyriske og vilde oprindelse. Men ethvert trin av utvikling har sin ejendommelige kriminalitet. I ældre tider gav den sig tilkjende mere i voldsomme og blodige handlinger, i vore dager mere i listige og bedragerske handlinger. Med samfundsforholdenes vekslinger følger en dermed sammenhengende veksling av forbrydelsesformerne. Der utskilles visse former og skapes nye former.

Blandt de sociale forbrydelsesfaktorer indrangeres ogsaa alkoholen. Dens fordervelige indflydelse hører til de mærkbareste og tydeligst fremtrædende av forbrydelsens aarsaker. Alkoholen har en baade umiddelbar og middelbar indflydelse paa kriminaliteten. Dens misbruk foranlediger forbrydelser og øver derhos sin sørgelige indflydelse paa misbrukerens avkom, som ofte maa lide for fedrenes synder.

Alkoholmisbrukens indflydelse paa kriminaliteten er saa alment kjendt og erkjendt, saa det er overflødig at offere flere ord derpaa.

Av de naturlige eller fysiske (kosmiske) aarsaker til kriminalitetens bevegelser gjør aarstidernes skiften sig ikke mindst merkbar. Da de forskjellige aarstider til dels har en motsat indflydelse paa de forskjellige hovedgrupper av forbrydelser, saa har det mindre interesse aa undersøke aarstidernes indflydelse paa den samlede forbrydelsesmasse. Denne deles derfor i to store hovedgrupper: forbrydelser mot person og mot eiendom (formue). Ifølge en statistisk opgave for Tyskland for aarene 1883—1892 tiltog regelmessig hvert av disse aar antallet av forbrydelser mot person i april—mai. De kulminerte i juli—august og avtog saa utover høsten og vinteren, saaledes at de opviste de laveste tal i december—april. Særlig viste antallet av voldsomme sedelighetsforbrydelser (voldtekt) denne lovmessighet. Antallet av disse var lavest i januar. Det steg svagt i februar—mars, vokste derpaa merkbart

og jevnt for hver av maanederne april, mai, juni og juli, da antallet var høiest. Fra og med august sank antallet hurtigt nedover i de følgende maaneder til i februar—mars.

Legemsfornærmelserne hadde et nogenlunde tilsvarende forløp, dog saaledes at det høieste antal først naaedes i august.

Nesten motsat var forholdet med formuesindgrebene (tyveri, underslag, bedrageri m. v.). Disses antal var størst i vintermaanederne og mindst i vaar- og sommermaanederne.

Statistiske opgaver i Frankrige for aarene 1827—1870 viser de samme karakteristiske bevegelser som de tyske. I franske statistiske verker har man under henvisning til dette forhold talt om en »Calendrier criminel«.

Lignende regelmessighet opviser bl. a. opgaver for Ungarn, Belgien, Holland, Italien og Danmark m. v.

Denne overensstemmelse i resultatene inden de forskjellige lande viser tilbake paa en tvangsmessig virkning av de vekslende aastider. Dog maa det ikke oversees, at naar formuesforbrydelserne tiltar om vinteren, saa er aarsakerne hertil væsentlig av social, nærmere betegnet, økonomisk art. Derimot synes de fysiske forhold aa være fremherskende som aarsaker til, at voldsforbrydelser, særlig de seksuelle, tiltar hvert aars vaar, for igjen aa avta fra høsten av.

Det er saaledes neppe tvilsomt, at der bestaar en viss sammenheng mellem kjønsvirksomheten og aastiderne. At saa er tilfellet, bekreftes av statistiken over conceptionstiderne, særlig i forbindelserne utenfor ekteskapet. Her kommer tilsyne den samme regelmessighet i forholdet til de vekslende aastider.

En yderligere støtte for den opfatning, at aastiderne, særlig vaar og sommer (temperaturen?) øver en sterk virkning paa menneskene, gir den overalt statistisk konstaterte kjendsgjerning, at selvmordets hyppighet faller

sammen med sedelighetsforbrydelsernes. Ogsaa de tillar jevnt utover vaaren og sommeren. Om vinteren, en tid, da de økonomiske vanskeligheter er størst, dør relativt faa mennesker for egen haand.

Den anden gruppe av aarsaker til forbrydelse er som tidligere nevnt de individuelle, de individerne iboende egenskaper, som er egnet til aa svække individernes motstandskraft, saaledes at de blir forbrydere.

Det er med rette blitt fremhævet, at de individuelle aarsaker ofte faller sammen med de sociale, og at der ikke altid gives eller kan finnes nogen skarp grense mellem forbrydelsernes indre og yttre aarsaker. Mange individuelle egenskaper er produkter av sociale forhold.

Ovenfor er i forbindelse med omtalen av *Lombrosos* teori nevnt den legemlige og aandelige degeneration. som i særlig grad byr gunstige betingelser for anti-sociale saker. En ikke ringe procent av vaneforbryderne eller de professionelle forbrydere, som den største del av sin levetid jevnlig gaar ind og ut av straffanstaltene, tilhører denne type. Forsaavidt kunde man være fristet til med *Lombroso* aa betegne disse ulykkelige mennesker som samfundenes »fødte« forbrydere. Mange av dem staar paa sindssykens rand og mange av dem er sindssyke, selv om dette ikke alltid konstateres offentlig.

Kjønnnet viser sig aa ha en fremtredende indflydelse paa kriminaliteten. Hos os er av de aarlig straffelte ca. 91 procent menn og alene ca. 9 procent kvinner. Mens procenten for menn i aarenes løp er steget fra ca. 81 til 91, er den saaledes for kvinnene gaatt ned fra ca. 19 til 9. Og denne kvinnernes avtagende deltagelse i forbrydelserne har hittil været merkelig jevn og sikker.

En tilsvarende iøinefallende forskjjel mellem mennenes og kvinnernes kriminalitet kommer tilsyne ogsaa andetsteds. Saaledes var procentforholdet mellem straffelte menn og kvinner i Holland i aarene 1900 til 1910 fra 91,0: 9,0 (i 1900) til 90,8: 9,2 (i 1910).

En for tiden omkring 1876 utarbeidet sammenlignende fremstilling for flere lande viser nedenstaaende forhold:

Av 100 for grovere forbrydelser anklagede var i

Storbritannien	79	menn,	21	kvinner
Danmark og Norge . . .	80	— ,	20	—
Holland	81	— ,	19	—
Belgien	82	— ,	18	—
Frankrige	83	— ,	17	—
Østerrige	83	— ,	17	—
Baden	84	— ,	16	—
Preussen	85	— ,	15	—
Sachsen	85	— ,	15	—
Rusland	91	— ,	9	—

En for det tyske rike utarbeidet opgave for aarene fra og med 1882 til og med 1912 viser — bortset fra et par av de mellemliggende aar — en jevn nedgang i kvinnernes andel i kriminaliteten. Denne opgave synes saaledes ikke aa understøtte den frygt, som har været næret for, at kvinnernes tiltagende deltagelse i erhvervslivet skulde øke antallet av deres straffbare handlinger. Imidlertid har siden nevnte tid denne deltagelse mangedoblet sig, hvorfor det tør være muligt, at forholdet under de saaledes sterkt endrede omstendigheter ikke lengere vil stille sig saa gunstigt for kvinnerne som hittil.

For Østerrige var i aarene 1876 til 1912 mennenes kriminalitet fra vel 6 til vel 8 gange saa stor som kvinnernes. Ogsaa der foregik i løpet av dette tidsspatorium en endring yderligere til gunst for kvinnerne i forholdet mellem mennenes og kvinnernes kriminalitet.

Endda gunstigere er kvinnernes stilling i Sverige i denne henseende. Statistikk for aarene 1881—1912 viser ogsaa her en relativ avtagende kvindelig kriminalitet i forhold til den mandlige.

I det store og hele tatt er den kvindelige kriminalitet omtrent 5 gange mindre end den mandlige, d. v. s. paa 5—6 forbryderske menn kommer en forbrydersk kvinne.

Man har spurt, hvad aarsaken er til denne paafaldende, varige forskjel mellem den mandlige og den kvindelige kriminalitet. Er aarsaken en indre individuel eller en ydre social? Er med andre ord kvinnernes relativt ringe andel i forbrydelserne et bevis paa deres høiere sedelige udvikling og renhet, eller skyldes den deres sociale stilling? Eller er den maaskje en følge av begge disse faktorer? Undersøker man statistisk hvilke forbrydelser kvinnerne særlig gjør sig skyldig i, tør man maaskje komme svaret nærmere. I Frankrige er kvinnernes forbrydelser overveiende barnedrap, fosterfordrivelse, giftmord, tyveri og ildspaasettelse, i England mened, bagtalelse, i Italien hæleri, forgiftning, forsterfordrivelse og ildspaasettelse og barnedrap, i Belgien bagtalelse, mened og tyveri, i Østerrige barnedrap, fosterfordrivelse, tyveri, bagtalelse, bedrageri og ildspaasettelse o. s. v.

At kvinnerne forholdsvis sjelden gjør sig skyldig i legems-fornærmelser og beskadigelser samt hærværk tilskrives ikke alene deres ringere legemskrefter, men ogsaa deres sjeldnere deltagelse i alkoholekscesser. Eiendomsforbrydelser, der krever volds anvendelse, saaledes indbrudstyveri og ran, begaaes sjelden av kvinner. Derimot viser de større aktivitet, hvor eiendomsforbrydelserne utføres ved list (bedrageri). Men særlig fremtredende paa den kvindelige konto er — ved siden av barnedrap og fosterfordrivelse — bagtalelsen. Som en specifik kvindelig forbrydelse kan ogsaa nevnes falsk anklage.

I det hele har den kvindelige forbrydelse mere karakteren av uoprigtighet, den mandlige av brutalitet.

Fra enkelte hold er det hevdet, at prostitutionen legger beslag paa en stor del av de forbryderske kvinner, at den m. a. o. er et ekvivalent for forbrydelsen og en art kriminal sikkerhetsventil.

Det riktige svar paa ovennevnte spørsmaal tør være, at hovedaarsaken til forskjellen mellem mennenes og kvinnernes kriminalitet er aa søke i de forskjellige fysiologiske

og sociale vilkaar, hvorunder kvinderne i sammenligning med mennene vanlig lever.

Familiestanden viser sig ogsaa aa ha en indflydelse paa kriminaliteten, der kan betegnes som lovmessig. Det er saaledes en overalt konstateret kjendsgjerning, at procentantallet forbrydere er betragtelig større blandt uekte end blandt ekte fødte. Noget tilsvarende er forholdet med de foreldreløse (de som i tidligste aar har mistet far og mor). Aarsaken hertil er i dagen liggende. Saadanne barn kommer ofte ut blandt fremmede mennesker og mister derved den støtte, som foreldres omhu og kjærlighet er.

Et interessant forhold er ekteskapets indflydelse i heromhandlede henseende. Den gifte mann har omtrent i alle aldersklasser en mindre kriminalitet end den ugifte. Alene i alderen mellem 18 og 25 aar er forholdet omvendt. Saaledes blev i Tyskland i aarene 1882—1893 av 10,000 menn av alle samfundsklasser gjennemsnitlig i aaret domfelt:

i alderen	ugifte	gifte
18—21 aar.....	299	641
21—25 —	310	356
25—30 —	295	250
30—40 —	288	196
40—50 —	221	149
50—60 —	50	49

Det paafaldende forhold, at de gifte menns kriminalitet i aldersklassene 18—25 er større end de ugiftes, forklares ved de økonomiske vanskeligheter, som disse gifte ofte har aa kjempe med. Tildels søkes det ogsaa forklaret ved, at de som saa tidlig indgaar ekteskap ofte er menn av en letsindig karakter. De relativt store tal for de unge gifte menn foranlediges hovedsagelig ved formuesindgrep (lyveri og underslag).

At ekteskapet i det hele tatt har evnen til aa virke beskyttende mot kriminelt fall, viser ovennevnte tal for aldersklassene fra 25 aar og opover. Dette fremgaar ogsaa

derav, at antallet av gjentagne gange straffede personer er betydelig større blandt de ugifte end blandt de gifte i alle aldersklasser. Det samme viser de statistiske opgaver over de forskjellige forbrydelsesgrupper, som her spiller hovedrollen. Ved forbrydelser mot eiendom tiltar de ugiftes forholdstal til 40—50 aars alderen, mens det avtar for de giftes vedkommende. M. a. o. jo lengere ekteskapet varer, desto mere beskyttende virker det. Maaskje dette har forbindelse dermed, at de økonomiske forhold etterhaanden bedres, og at dette igjen for en del sammenhenger med, at barneantallet er talrigst i ekteskapets første 10—15 aar.

Tilsvarende resultater er man kommen til i de andre store kultursamfund, hvor en paa dette forhold indstillet kriminalstatistik haves.

Saaledes viser bl. a. en herhen hørende italiensk kriminalstatistik for 1897—1900 lignende resultater som den tyske.

Helt anderledes end paa mannen virker ekteskapet paa kvinnen i henseende til kriminalitet. Den gifte kvinne begaar oftere forbrydelser end den ugifte. Tages fremdeles opgaven herom fra Tyskland, viser det sig, at i 1882—93 domfeltes av 10,000 kvinner gjennemsnitlig aarlig:

i alderen	ugifte	gifte
18—21 aar.....	42	60
21—25 —	42	47
25—30 —	44	45
30—40 —	45	50
40—50 —	34	47
50—60 —	22	30

I alle aldersklasser er saaledes de gifte forbrydersker i overtall, og mest i alderen 18—21 og 40—50.

Statistiken viser imidlertid, at de gifte kvinners forgaelser er mere, hvad man kalder, leilighetsforbrydelser, mens repetition av forbrydelser (tilbakfall) kommer hyppigere tilsyne hos de ugifte kvinner. Disses forgaelser er særlig ærekrenkelser (bakvaskelser) og mindre legems-

fornærmelser. Dette henger sammen med de trange boligforhold, som tvinger menneskene til aa leve saa aa si ind paa hverandre.

Der finder saaledes sted en eiendommelig gjensidig vekselvirkning mellem mann og kvinne. Mannens kriminalitet avtar ved hans samliv med person av et kjønn, som er meget mindre kriminelt end hans eget, mens kvinnens kriminalitet tiltar ved indgaaelsen av ekteskap. Det siste skyldes maaskje mindre, at mannens egenskaper overføres paa hende, end bl. a. den omstendighet, at hun efter ekteskapet gjennom mannen og barnene kommer i sterkere berøring med utenverdenen end tidligere.

I denne forbindelse kan det nevnes, at statistiken viser, at enkemenn og enker samt fraskilte av begge kjønn har en betydelig større kriminalitet end gifte. For mennenes vedkommende er skylden herfor ment aa være det uregelmessigere liv, som enkemenn og fraskilte menn ofte henfaller til efter ekteskapets ophør, for kvinnernes vedkommende for en del ialfall i økonomiske vanskeligheter; hvilken siste antagelse støttes av den kjendsgjerning, at det er formuesforbrydelsene, som er de fremherskende i disse kvinners kriminalitet.

Som kjønnets saa er ogsaa menneskenes alder av avgjørende betydning for deres forhold til forbrydelsene. Kriminalstatistiken indeholder i almindelighet ikke opgaver over antallet av de forbrydelsener, som begaaes av barn, som ikke er strafferettslig tilregnelige, d. v. s. hos os de, som endnu ikke har fylt 14 aar. Den kriminelle lavalder (eller myndighetsalder) er forskjellig i de forskjellige lande, fra 7 til 16 aar. Derimot haves overalt opgaver over forbrydelsenes antall i de forskjellige aldersklasser over den kriminelle lavalder. Klasseinndelingen er ikke overalt ganske den samme. Dog er forskjellighetene av mindre betydning for bedømmelsen av spørsmålet om alderens indflydelse paa kriminaliteten.

For ikke altfor meget aa vidtløftigere nærværende frem-

stilling tar jeg for mig for vort lands vedkommende alene kriminalstatistiken for aarene 1919—1920 og 1921—1922. Den viser følgende bevægelser i antallet av straffelte efter aldersgrupperne. De for forbrydelser straffelte var i følgende aldersklasser i tidsrummet 1919—1920:

14—16 aar,	16—18,	18—21,	21—25,	25—30,
81	524	1063	1252	1030
30—40,	40—50,	50—60,	60—70,	
1169,	599,	256,	89,	
og i 1921—1922:				
14—16,	16—18	18—21,	21—25,	25—30,
36	337	985	1224	1112
30—40,	40—50,	50—60,	60—70,	
1339	629	276	87.	

Antallet av forbrydelser vokser saaledes jevnt og sterkt fra de yngste aar til henimot 40aars alderen, efter hvilken antallet synker hurtigt. Kulminationstiden er mellem 18 og 40 aarsalderen. At der allerede i alderen mellem 18 og 21 aar er saa sterk kriminalitet som opgavene viser, gir et kraftigt varsel om nødvendigheten av formaalstjenligere midler mot ungdommens fall end de vi for tiden raader over. Og i virkeligheten gir disse opgaver et for gunstigt indtryk av de unges kriminalitet. Disse opgaver omfatter som nevnt kun de straffelte, d. v. s. de som for sine forbrydelser er overgaaet straffedom. Men aarlig undlates der med lovens hjemmel tiltale mot flere hundrede individer, der har begaaet forbrydelser (særlig tyverier), og av disse personer er det alt overveiende antall unge i alderen 16—21 aar. Legges dette antall til antallet av de straffelte unge, blir billedet av disses kriminalitet betydelig mørkere.

Kriminalstatistiken for det tyske rike viser en noget tilsvarende bevægelse efter alderen. Saaledes var antallet av de i aarene 1908 og 1912 for forbrydelser (Verbrechen und Vergehen) domfelte i alderen under 15 aar mellem 16 og 17,000. Allerede i neste aldersklasse 15—18 er antallet kommet op i over det dobbelte, nemlig mellem

37,000 og 38,000. Saa stiger det i aldersklassen 18—21 igjen henimot det dobbelte, omkring 70,000 og tiltar yderligere i aldersklassene 21—25, 25—30 og 30—40, i hvilken sidste aldersklasse, høidepunktet omkring 140,000, naaes. Derpaa synker tallet raskt nedover, idet det allerede i aldersklassen 40—50 er kommet ned i omtrent 80,000.

I det store og det hele gir Sveriges kriminalstatistik det samme billede.

Det samme gjelder Østerrige, Italien og Belgien og formentlig de øvrige europæiske stater. I nogle av disse indtrer dog det høieste antall forbrydelser allerede i aldersklassen 25—30, mens det hos os som nevnt viser sig i neste aldersklasse.

Gjennemgaende faller det maksimale antall noget senere hos kvinnerne end hos mennene.

Det største antall forbrydelser, som begaaes av de unge, er tyveri, en forbrydelse, som forøvrig er fremherskende i omtrent alle aldersklasser. Men derhos gjør de unge sig skyldig i et forholdsvis stort antall legemsfornærmelser, hærverk og utugtsforgaaelser. En særlig stilling indtar ogsaa ildspaaettelser, ikke mindst paa landet. Man har ment aa kunne se en viss forbindelse mellem mordbrande, epilepsi og seksuell ophidselse, uten at man dog har fundet sikre holdepunkter for denne antagelse.

Foranstaaende skissemessige utsigt over spørsmålet om, hvilke faktorer der virker paa kriminaliteten, kan alene gi et ufullkommet indtrykk av dets rekkevidde og stilling for nærværende. Men en nærmere indtrogen i denne materie vilde kreve større rum end der maaskje kan gjøres regning paa i tidsskriftet.